

INHOUD

Teloorgang monumentaal kranenpark in Vlaardingen-Oost
Tijdschrift Erfgoed van Industrie en Techniek
Het Paard van Noord, afgedankt werkpaard van Mebin in ere hersteld

2019
nieuwsbrief 1

Teloorgang monumentaal kranenpark in Vlaardingen-Oost

Het wordt op diverse plaatsen op het internet en begin mei vorig jaar nog in het AD met trots en vermoedelijk enige weemoed vermeld: De ertskransen in de Vulcaanhaven staan in de top 100 van Nederlandse monumenten tussen 1940 en 1958. Maar zoals eerder gemeld: ze, dwz de twee overgebleven grijperlosbruggen, zijn rijp voor de sloop. Niet rot, niet kapot, maar ze zijn eenvoudigweg niet bruikbaar voor de nieuwe eigenaar van het overslagterrein en niet of in ieder geval zeer moeilijk her te bestemmen. Op dit moment zijn de kranen nog in hun volle glorie te aanschouwen of je nu uit het noorden, oosten, zuiden of het westen aankomt, maar verdwijnen zullen ze.

Eens stonden ze met zijn drieën, als markant herkenningspunt van de glorie van de Vulcaanhaven, gegraven in 1910, ooit de grootste particuliere haven. Deze qua grootte nog altijd de derde haven in Ne-

derland is straks voor een groot deel parkeer- en opslagterrein voor het Deense DFDS, het grootste scheepvaartbedrijf van Noord-Europa.

*Vulcaanhaven 1958, toen waren er nog drie.
(Afb. Vlaardingen stadsarchief)*

Van de drie kranen van Penn & Bauduin die aan de haven stonden zullen deze twee dus spoedig verdwijnen. HES, de eigenaar van de huidige gebruiker de Rotterdam Bulk Terminal, ziet geen toekomst meer voor dit traditionele overslagbedrijf. Daarbij zijn de kranen zijn niet meer van deze tijd en een upgrade zou vele miljoenen kosten. De

verkoop aan de burenscheen de beste oplossing. Voor de resterende vijftien personeelsleden kon uiteindelijk een goede regeling getroffen worden.

De voorloper van NedSEK heeft al in 2009 samen met de RCE getracht om er een monumentenstatus voor te verkrijgen. Dat mocht toen niet lukken, te weinig toekomstperspectief. Nu zou dat anders uitpakken, maar dat zou de gemeente veel geld kosten en daar was geen steun voor binnen de raad. Er bleek ook onvoldoende steun voor alle acties om de kranen te behouden, alle initiatieven hiertoe werden afgehouden.

De aanvraag van RBT voor een sloopvergunning kon niet anders dan gehonoreerd worden, zodat het terrein zoals gevraagd door DFDS schoon opgeleverd kan worden.

Rest ons nog om zoveel als mogelijk van de kranen vast te leggen en de verhalen en foto's te koesteren. Vanuit de Vlaardingse

gemeenteraad is er als pleister op de wonde een budget beschikbaar gesteld om de kranen te documenteren. Daar kunnen we vast weer veel van leren, hopelijk ook op het gebied van behoud. NedSEK is in ieder geval gevraagd om medewerking: we komen zo wel steeds beter in beeld.

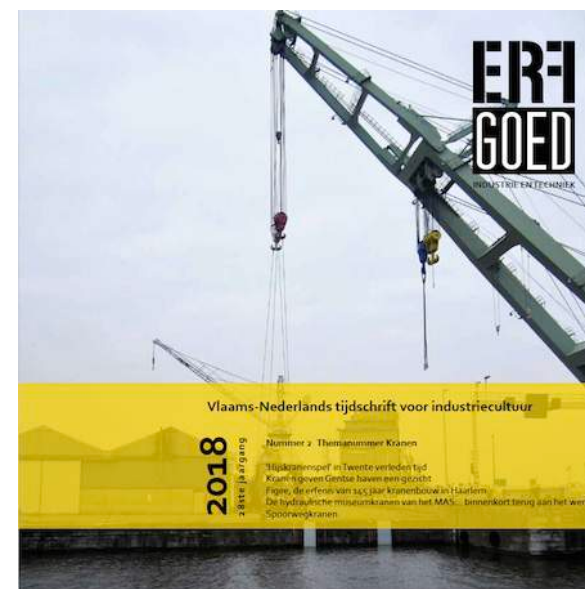
Als iemand ons nog kan informeren over het verleden en/of gebruik van deze kranen graag even een mailtje aan: gjacobs2@wxs.nl Alles is welkom!

*Vulcaanhaven 2018, voorgoed verleden tijd?
(Foto Quistnix Wikimedia Commons)*

Aandacht voor kranenerfgoed in Erfgoed van Industrie en Techniek

Niet alle lezers van onze Nieuwsbrief zullen het kennen: het Vlaams-Nederlandse kwartaaltijdschrift Erfgoed van Industrie en Techniek. De naam geeft al aan waar het zich mee bezig houdt. Het tijdschrift is redelijk uniek qua inhoud en het enige blad dat zich in het Nederlandse taalgebied uitsluitend met industrieel erfgoed bezighoudt. En dat laatste in brede zin. Zo er zijn de afgelopen jaren themanummers verschenen rond militair, nucleair en biererfgoed. En onlangs is daar een nummer ge-

wijd aan kranenerfgoed aan toegevoegd, gevolgd door een uitgave waarin nog enkele bijdragen op dit gebied zijn opgenomen. Het themanummer is zeker de moeite waard, voor een beschrijving van de inhoud verwijzen we naar de site van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, mede-uitgever van het blad.

De Nederlandse bijdragen zijn alle van de hand van bestuursleden van de NedSEK, en behandelen uiteenlopende aspecten van de boeiende geschiedenis van het maken en het gebruik van kranen en de omgang met het erfgoed. Zo zijn er twee artikelen gewijd aan het verleden van Neder-

landse kranenbouwers. Een behandelt Figee, het andere drie kraanbouwbedrijven in Enschede: Sanders, Rörink & Van de Broek en Thole. Een derde artikel is gewijd aan de historische ontwikkeling in Nederland van een specifieke vorm van kranen, de spoorwegkraan. Daarnaast zijn er twee bijdragen van onze Zuiderburen die zich bezighouden met opbouw en beheer van twee uiteenlopende collecties van oude kranen, in Gent en te Antwerpen.

In de laatstverschenen aflevering is ook nog een artikel te vinden van de deskundige hand van onze secretaris Gerard Jacobs, met voorbeelden uit recente restauratiepraktijken in Nederland.

Belangstellenden kunnen het themanummer (40 pagina's dik, rijk geïllustreerd) los bestellen door storting van 5,50 euro (verzending inbegrepen) op onze bankrekening NL53 ABNA 0620 0942 22 ten name van "Nederlandse Erfgoed Kran" met vermelding "Erfgoed Industrie en Techniek" en uiteraard het verzendadres.

<http://www.industrieelerfgoed.be/nieuws/Erfgoed-van-Industrie-en-Techniek-2018-2-hijskranen>

Het Paard van Noord, afgedankt werkpaard van Mebin in ere hersteld

Gevierendeeld

In januari 2014 nam een betrokken buurtbewoner in Amsterdam-Noord, Bas Kok, het initiatief om de ziertogende resten van een grijperkraan ter plaatse weer nieuw leven in te blazen. De kraan had in dienst van de Mebin bij de betonfabriek aan Zijkanaal I zo'n beetje alle grondstoffen voor het beton van bijna heel Amsterdam-Noord van na de oorlog als "werkpaard" overgeslagen. Bij de ontmanteling van de fabriek was de kraan in vier delen neergelegd op een braakliggend stuk land naast de nieuwbouwwijk De Bongerd en dreigde als schroot afgevoerd te worden. Op dat moment waren alle edele delen als lieren, motoren en elektrische installatie reeds verwijderd en restte dus alleen het metalen

Paard nog even in elkaar zetten (Foto Gerard Jacobs)

geraamte en het lege machinehuis met de bedieningscabine.

Op zoek naar een torenkraan aan de Korte Papaverweg in Noord, die net tevoren afgebroken bleek, kwam ondergetekende in contact met Bas Kok. Na enig speurwerk achterhaalden we de geschiedenis. Het was oorspronkelijk een grijperwipkraan uit 1959, gefabriceerd door de machinefabriek P.M. Duyvis uit Koog aan de Zaan. De speurtocht naar gegevens leidde naar de fabriek waar oud-medewerkers die op de fabriek ook een klein museum bijhouden hulp boden. Ook de voormalige kraanmachinist en de oud-materiaalman van de Mebin werden bezocht. Op basis van de verzamelde informatie kon in 2014 een eerste omschrijving gemaakt worden. In 2015 werd een de uiteindelijke versie opgesteld, waarmee ook de plannen van Bas Kok en Co werden gevoed. Deze had ondertussen een groep enthousiaste mensen bijeengebracht, ieder met een eigen specialisme zodat er een uitgebreid plan van aanpak kon worden vervaardigd en een website gestart. Ook kon op basis van de bijbehorende begroting sponsors gezocht worden. De projectgroep onder leiding van Bas kwam een heel eind. Daarbij was ook uitgebreid overleg met het stadsdeel

Noord dat eind 2016 het initiatief geheel overnam. NedSEK was bij de verdere uitwerking geen partij meer, maar dat bleek gelukkig geen probleem. Het einddoel, restauratie en herplaatsing van de kraan langs Zijkanaal I, lukte. In het najaar van 2018 kreeg dit eindelijk zijn beslag, met als slot een feestelijke opening op 15 december.

Korte omschrijving

De huidige kraan bestaat uit vier hoofdcomponenten: het portaal (dit is niet origineel maar nieuwbouw t.b.v. de plaatsing in Noord), de bovenwagen met machinehuis, de toren met de bedieningscabine en de giek. Het totaalgewicht van de kraan is ca. 104 ton. De maximum hijscapaciteit is nominaal 4,2 ton op een radius van (ca.) 25 m, voor het lichten van de grijper met nat zand was echter vaak meer trekkracht nodig en werd de elektrische motorzekering opgeschroefd. Na een ombouw werd de maximum toegestane last verhoogd tot 5 ton, waarbij de veiligheid af en toe nog tot 6 ton opgeschroefd werd. De kraan is ontworpen voor een vierdraads grijper met een inhoud van ca. 2200 liter. Na de verbouwing en verzwaring werd dit 2500 liter.

De kraan is hijsvaardig. Hijsen en vieren gebeurt d.m.v. een lierwerk in het machi-

nehuis, het op- en aftoppen van de giek gebeurt d.m.v. een drijfwerk in het machinehuis en een kruk-drijfslagmechanisme aan weerszijden van het machinehuis. Voor het zwenken bestaat een aandrijving in het machinehuis met daaraan een bonkelaar die ingrijpt in de pennenbaan die op het portaal gemonteerd is. Het zwenken zelf geschiedt d.m.v. een viertal wielen die

rondraaien op een cirkelvormige rail bovenop het portaal, met centraal de Koningsspil. Ook het rijwerk is weer aangebracht, maar dat lijkt niet nodig: de kraan blijft voorlopig wel op haar nieuwe plaats staan. <http://www.paardvannoord.nl/>

*De kraan opnieuw opgebouwd in 2018
{foto: Helmig Kleerebezem}*

NedSEK informatief

De Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen houdt zich sinds de oprichting in 2015 bezig met de historie van de Nederlandse kranenbouwers en het kranengebruik.

Doelstellingen en activiteiten

Het behoud van cultuurhistorisch waardevolle kranen door technisch onderzoek, archief-onderzoek en advisering.

- Het behoud van historische kennis op het gebied van kranenbouw.
- Aanleg en instandhouding van documentatie en literatuur rond kranen(bouw).
- Behoud van archiefmateriaal van kranenbouwers.
- Enthousiasmering van een breder publiek, door middel van publiciteit waaronder nieuwe media.
- Uitwisselen van kennis.
- Hieronder een database van kranen erfgoed.
- Studie naar de geschiedenis van de bouw en het gebruik van kranen en andere vormen van verticaal transport in Nederland.
- Het verspreiden van kennis over het erfgoed en de geschiedenis van kranen in Nederland.
- Onderzoek naar de opleidingsmogelijkheden van machinisten van het kranenerfgoed.

Publiciteit

NedSEK laat zich zien door middel van een [website](#) en een [Facebookpagina](#). Daarnaast geven we lezingen en organiseren congressen, studiedagen en excursies.

2015 Studiedag "Haal op die Hijs" gehouden in het Maritiem Museum in Rotterdam

2016 Kranendag. Een bustour over de Maasvlakte met een bezoek aan de ECT Deltaterminal

2017 Kranendag. Een rondvaart door de Amsterdamse haven, havens Oost en West. Met een bezoek aan de IGMA en een lenniscaatkraan.

2018 Kranendag. Een rondvaart door de Rotterdamse havens vanaf Heyplaat naar de Botlek en terug naar de St. Jobshaven.

2018 Symposium "Haal op die Hijs" bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE).

Fondsen

Zonder financiële hulp lukt het ons niet om onze doelen te realiseren. De NedSEK is dan ook altijd geïnteresseerd in bijdragen van donateurs en sponsors.

Bankrek: IBAN NL53ABNA0620094222.

Ten name van "Nederlandse Erfgoed Kranen"

De **Nederlandse Stichting Erfgoed Kranen**, opgericht op 19 februari 2015, is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 62749390.

NedSEK heeft een **ANBI** registratie onder nummer 854942087.

